

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI İLE SOSYAL DESTEK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Serdal ÖZGÖZGÜ¹, Hamdi ŞİMŞEK², Mustafa F. ARIKAN³, Abdullah ALYAPRAK⁴, Bayram GÜNAY⁵, Nur EYİGÜNGÖR⁶

¹ Rehber Öğretmen, Dr., İzmir Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü, İzmir, Türkiye, serdales@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7484-579X

² Psikolojik Danışman, Karabağlar Övgü Terzibaşoğlu Anadolu Lisesi, İzmir, Türkiye, hamdisimsek88@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7820-3073

³ Psikolojik Danışman, Dr., İzmir Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü, İzmir, Türkiye, mfarukarikan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2154-7131

⁴ Psikolojik Danışman, İzmir Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü, İzmir, Türkiye, abduallahalyaprak@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9994-8576

⁵ Kurum Müdürü, İzmir Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü, İzmir, Türkiye, bayramgunay35@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8877-4590

⁶ Psikolojik Danışman, Karabağlar Rıza Özmenoğlu İlkokulu, İzmir, Türkiye, nuriyigungor@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8195-2422

Geliş Tarihi: 11.03.2021

Kabul Tarihi: 10.02.2022

Öz: Ergenlerin internet kullanımları artık günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bununla beraber internet kullanımının problemlili olması, ergenlerde birçok psikolojik ve fiziksel sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu noktada ergenlerde problemlili internet kullanımına ilişkin bilgiler edinmek, bu sorunların çözümünde yardımcı olacaktır. Bu araştırmanın amacı, İzmir ili Karabağlar ilçesindeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin problemlili internet kullanımlarını ve buna etki eden bazı etmenleri belirlemektir. Araştırma için Karabağlar ilçesindeki 10 lisede öğrenim gören öğrencilerden veri toplanmıştır. Araştırmada Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği-Ergen (PİKÖ-E), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve kişisel bilgi

formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; lise öğrencileri arasında aşırı kullanımına ilişkin problemin olduğu ve problemlı internet kullanımının okul türüne göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerinin Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinden daha fazla olduğu görölmüştür. Öğrencilerin baba öğrenim durumu ve günlük internet kullanım süresi problemlı internet kullanımlarında farklılık yaratmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin aile ve arkadaştan aldıkları sosyal destek ile günlük internet kullanım süreleri, problemlı internet kullanımlarını yordamaktadır.

Anahtar Sözcükler: İnternet kullanımı, sosyal destek, lise öğrencileri

Bu makaleyi řu şekilde alıntılایın: Özgözü, S., şimşek, H., Arıkan, M. F., Alyaparak, A., Günay, B., & Eyiğüngör, N. (2022). Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanımı ile sosyal destek algıları arasındaki ilişkiler. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 2(3), 33-62.

THE RELATIONSHIP BETWEEN PROBLEMATIC INTERNET USE AND PERCEIVED SOCIAL SUPPORT SYSTEMS OF HIGH SCHOOL STUDENTS

Abstract: Internet use of adolescents has become an indispensable part of daily life. However, problematic internet use brings many psychological and physical problems in along. At this point obtaining information about problematic internet use in adolescents will be helpful in solving these problems. The aim of this study is to determine the problematic internet use of high school students in Karabağlar district of İzmir province and some factors affecting it. In this research study, the data were collected from the students of 10 high schools in Karabağlar district. Problematic Internet Use Scale-Adolescent (PIUS-A), Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) and personal information form were used for data collection. As a result of this research; it has been determined that there is an excessive use of internet among high school students, and problematic internet use differs according to the type of school. Accordingly, it was observed that the level of problematic internet use of Anadolu İmam Hatip Lisesi (Anatolian Imam Hatip High School) students was higher than Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Vocational and Technical Anatolian High School) students. The students' father's education status and the time of daily internet use made a difference in their problematic internet use. According to the results of this research, the social support provided by families and friends and the time of daily internet use predicted students' problematic internet use.

Keywords: Internet use, social support, high school students

Cite this article as: Özgözü, S., Şimşek, H., Arıkan, M. F., Alyaprak, A., Günay, B., & Eyigüngör, N. (2022). The relationship between problematic internet use and perceived social support systems of high school students. *Ministry of Education Special Education and Guidance Journal*, 2(3), 33-62.

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojileri günümüz dünyasında hızlı gelişmelere sahne olmuştur. Teknoloji alanındaki bu gelişmeler ve kullanımdaki yaygınlık, insan yaşamına olan etkisini gittikçe artırmaktadır. Bu anlamda bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlığına ilişkin en önemli göstergelerden biri internet kullanımınıdır. Türkiye İstatistik Kurumunun (2020) raporuna göre; Türkiye’de internet kullananların oranı %79,0’a, evden internete erişim imkânıysa %90,7’ye ulaşmıştır. Bu durum, internet kullanımını yoğunluğuna ilişkin olumlu olduğu kadar bunun yanında bu yoğunluktaki kullanımın olumsuz etkilerinin de gözler önüne serilmesine yol açmıştır.

Günümüz dünyasında çocuklar internet kullanarak, istedikleri bilgiye kolaylıkla ulaşabilmekte ve araştırma yapabilmektedirler. İnternet kullanarak bilgiye erişim, çocukların yaratıcılıklarını, problem çözme ve kritik düşünme becerilerini desteklemektedir. Diğer taraftan internette uzun zaman geçirmek ve kontrol olmadan, amacının dışına çıkarak, bilinçsizce interneti kullanmak, çocuklarda kaygı ve korkuya yol açmakta, bu şekilde kullanımın çocukların yeterliklerinin gelişmesine olumsuz etki yaptığı belirtilmektedir (Tarı Cömert ve Kayıran, 2010).

İnternet, ilgi alanlarına yönelik çok çeşitli paylaşımların olduğu, ilgiyi aktif tutan farklı biçimlerin bir arada bulunduğu renkli içeriğiyle ergenin zaman kavramıyla ilgili kontrolünü yitirmesine yol açmaktadır. Ayrıca bilgiye doğrudan erişim fırsatı vermesinden dolayı internet, bir toplumsallaştırma ajanı olarak düşünülmektedir. Bu durumda internetteki içeriğin ergene verdiği biçimlenmeyle aile ve okulun ergene verdiği biçimlenme birbirine uymamaktadır. Bu uyumsuzluk, çocuk ve ergenlerin iç dünyasında ikircikli bir durum oluşmasına neden olabilmektedir. Bu durum, ergenin aile, arkadaş ve öğretmenle ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Arslan Cansever, 2010). Bu olumsuzluğu artıran en önemli faktörün internet kullanımındaki sorunlar olduğu belirtilmektedir.

İnternet kullanımının ortaya çıkardığı sorunlara yönelik alan yazında çeşitli kavramsallaştırmalar yapılmıştır. Alan yazında önceleri “internet bağımlılığı” kavramı daha çok kullanılmaktayken, zamanla bu ifade ağır ve klinik bulunmuş, yerine “problemlı internet kullanımı” kavramı tercih edilmiştir (Altundağ, 2016). Problemlı internet kullanımı, bireyin akademik, mesleki ve sosyal hayatında birtakım sorunlara yol

açmaktadır. Bunun çok bileşenli bir yapısı ile bilişsel ve duyuşsal öğeleri bulunmaktadır (Caplan, 2005; Chen ve Tzeng, 2010).

Dünya çapındaki araştırmalarda, ergenlerde ve gençlerde internetin problemlili kullanım yaygınlığının %0,9 ile %38 arasında değiştiği gözlenmiştir. Türkiye’deyse son yıllarda lise öğrencilerinde internet bağımlılığıyla ilgili yapılan çalışmalarda; internet bağımlılığı yaygınlığının %6,6 ile %15 arasında değiştiği görülmektedir (Çam ve Nur, 2015). Aşırı internet kullanımı, bireylerde birçok psikolojik, bireysel ve toplumsal olumsuz etkileri (anksiyete bozukluğu, takıntılı düşünceler, azalmış dürtü kontrolü, çok para harcama, diğer etkinliklere daha az zaman ayırma, kendini izole etme, yalan söyleme, uykusuzluk, akademik/iş ya da kişilerarası ilişkilerde sorunlar, sorumlulukların ihmal edilmesi, kilo alma vb.) beraberinde getirmektedir (Bozkurt, Şahin ve Zoroğlu, 2016).

Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun ve Ogan’ın (2014) belirttiğine göre yapılan araştırmalarda, Türkiye ve Avrupa’daki çocukların önemli bir kısmının interneti kullanma becerilerinin yetersiz olduğu ve çevrim içi risklere açık oldukları görülmüştür. Bununla beraber Türkiye’de yaşayan ebeveynlerin çocuklarını internetteki risklerden koruyacak bilgilerinin de yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun ve Ogan, 2014). Bu yetersizlik durumu ile internette geçirilen sürenin niteliği bu riskleri daha da artırmaktadır. Demirer, Çintaş Yıldız ve Sünbül’ün (2011) ilköğretim öğrencileriyle yaptıkları araştırmada, günde bir saatten fazla bilgisayar ve internet kullananlarda, kitap okuma alışkanlığının olumsuz etkilendiği, özellikle ergenliğin ileri döneminde bulunan erkek çocukların, bir gün içinde dört saatin üzerinde bilgisayarlarının başında buldukları tespit edilmiştir. Canbek ve Sağıroğlu’na (2007) göre bilgisayarlarıyla çok fazla zaman geçiren çocuklarda, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişim sorunları görülebilmektedir. Yapılan araştırmalara göre; ergenler günlük olarak en az bir ila üç saatlerini internet başında geçirmektedirler. Ergenlerin bilgisayar ve interneti daha çok iletişim ve oyun amaçlı kullandıkları görülmüştür. Ders amaçlı kullanım, sıralamada daha sonra gelmektedir (Aydın, 2011; Günel, Turhal ve İmal, 2011). Canan, Ataoğlu, Nichols, Üstünel ve Öztürk’ün (2010) lisedeki öğrencilerle yaptıkları araştırmaya göre, problemlili internet kullanımı sıklığı %11,6’dır. Günlü’ye

(2016) göre ergenlerin internet kullanımının süresi problemlı internet kullanım düzeylerini de artırmaktadır.

Ergenlerin internet kullanımındaki tutumuna, gelişimsel dönemin özelliklerinin de etkili olması muhtemeldir. Bu dönemde ergende birtakım psikolojik değişikliklerin meydana geldiği görülmektedir. Ergenlik döneminde kişinin kendi benliğine yönelik duygu ve düşünceleri değişmeye başlar. Bununla birlikte ergende kendini kabul etmenin önemi artar ve bu karışık durumda ergen, sosyal desteğe yoğun gereksinim hisseder (Erdem ve Akman, 1995, aktaran; Kayri, Tanhan, ve Tanrıverdi, 2014). Bu dönem için aileden, arkadaştan ve yakın çevreden sağlanan doğal desteğin önemine vurgu yapılmıştır. Doğal destek sistemleri, psikolojik sorunların çözümlerini kolaylaştırma veya zorlaştırmada önemli rol oynamaktadırlar (Eker, Arkar ve Yıldız, 2001). Sosyal destek algısının, çocuklar ve ergenlerdeki kişisel özelliklere katkısı olumludur (Kapıkıran ve Özgüngör, 2009). Cobb (1976), sosyal desteği; bireyin sevildiği, değer verildiği, önemsendiği ve karşılıklı yükümlülüklerin olduğu bir sosyal ağın üyesi olduğu yönündeki inancını sağlayan bilgi şeklinde tanımlamıştır (Gökler, 2007). Algılanan sosyal destek, kişilerin psikolojik sağlıkları üzerinde koruyucu ve iyileştirici etki yapmakla birlikte, fiziki sağlıklarına da olumlu katkılarda bulunmaktadır (Gökler, 2007; Kapıkıran ve Özgüngör, 2009). Bireylerin sosyal destek algıları yüksekse, stres durumlarını ve psikolojik problemleri daha kısa zamanda aşabilmektedirler. Sosyal destek düzeyleri yüksek olan ergenler daha düşük olanlara göre, stresli olaylardaki kaygı, depresyon ve davranış problemleri bakımından daha avantajlıdır (Barrera vd. 2004; Lara vd., 1998, aktaran; Gökler, 2007).

Sosyal destek algısı düzeyi, diğer faktörlerin yanında internet kullanımı ile de ilişkilidir. Kayri, Tanhan, ve Tanrıverdi'ye (2014) göre yapılan çalışmalarda; ergenlerde algılanan sosyal destek ile problemlı internet kullanımı arasında ilişki olduğu görülmüştür. Algılanan sosyal destek azaldıkça internet bağımlılığı artmakta ve internet bağımlılığı arttıkça algılanan sosyal destek azalmaktadır (Kayri, Tanhan, ve Tanrıverdi, 2014).

İnternet kullanımının yaygınlaşması ve kişinin yaşamında önemli bir yer işgal ediyor olmasının, sosyal destek algısının da değişmesine yol açtığı görülmektedir. İnternetin kullanım amacı, süresi, sosyal ilişkilerle etkileşimi; eğitim alanındaki son

dönem rağbet gören araştırma konuları arasındandır. Bununla beraber ergenlerin bazı demografik özellikleri de problemlili internet kullanımı davranışında araştırılması gereken konulardan biridir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeylerini ve problemlili internet kullanımı ile sosyal destek algıları ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Buradan hareketle aşağıdaki araştırma problemleri incelenmiştir:

1. Öğrencilerin problemlili internet kullanımı hangi düzeydedir?
2. Öğrencilerin problemlili internet kullanım düzeyleri,
 - a) Okul türlerine,
 - b) Cinsiyetlerine,
 - c) Sınıflarına,
 - d) Anne öğrenim durumlarına,
 - e) Baba öğrenim durumlarına,
 - f) Günlük internet kullanım sürelerinegöre farklılık göstermekte midir?
3. Öğrencilerin sosyal destek algıları ve bazı demografik değişkenler problemlili internet kullanımlarını yordamakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Artan iletişim olanakları insanların yaşamlarında büyük iyileştirmeler sağlamıştır. Bu iletişim olanaklarının en önemlisi hiç kuşkusuz internet teknolojisinde meydana gelen gelişmelerdir. İnternet erişiminin insanlar için bir ihtiyaç olduğu günümüzde, internet kullanımı konusunda bazı sorunlarla karşı karşıya kalındığı görülmektedir. Problemlili internet kullanımı, internet erişiminin giderek yaygınlaşmasıyla birlikte günümüzün en önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Problemlili internet kullanımının doğrudan ve dolaylı olarak çocuk ve ergenlerin psikolojik sağlıklarını olumsuz etkilediği konusunda önemli bilimsel sonuçlara ulaşılmıştır. İnternet erişiminin daha küçük yaşta olanlara göre, görece daha

kolay olduğu ergenlik döneminin çalışılması, internet kullanımındaki problemleri araştırmanın değeri artırılmaktadır. Bunun yanında ergenlerin problemlı internet kullanım durumlarını ortaya çıkarmak, çevrelerindeki kişi ve/veya gruplarla olan etkileşimlerini bilmek açısından önemlidir. Aileden, arkadaştan, diğer kişilerden algılanan sosyal destek, annenin ve babanın öğrenim durumu ile günlük internet kullanım süresi gibi ergenlik döneminin bireyin psikolojisi üzerindeki önemli etkenlerini de bu araştırmaya dâhil etmenin, araştırma sonuçları açısından daha geniş bir perspektif sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada lisedeki öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeyleri çeşitli demografik değişkenlerle belirlenmeye çalışılmış, sosyal destek algıları ve bazı değişkenler açısından yordanmasına bakılmıştır. Buradan hareketle bu araştırmada ergenlerin problemlı internet kullanım düzeyleri, bunun sosyal destek algısı ve bazı demografik özelliklerle ilişkisi belirlenerek, ergenlerin bu bağlamda karşılaştıkları sorunlarla baş etme becerilerinin geliştirilmesi amacına dönük bulgular elde edilecektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ergenlerin problemlı internet kullanımlarını ve bununla ilişkili olduğu düşünülen değişkenleri belirlemek amacıyla nicel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Bu araştırma ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modelinin amacı, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemektir. İlişkisel araştırma, iki ya da daha fazla nicel değişken arasındaki ilişkinin derecesini korelasyon katsayısı kullanarak betimlemektedir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Araştırma verileri 2019 yılında İzmir ilinin Karabağlar ilçesindeki lise öğrencilerinden toplanmıştır. Araştırma, TÜBİTAK projesi kapsamında yapılan çalışmaların bir bölümü olarak planlanmıştır. Proje çalışmasının araştırma safhasında gerekli çalışmalara başlamak için Yaşar Üniversitesi Etik Kurulundan ve İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini İzmir ilinin Karabağlar ilçesindeki lise öğrencileri oluşturmaktadır. İzmir'in en fazla nüfusa sahip ikinci ilçesi olması, araştırmacıların bulunduğu konum itibarıyla kolay erişim imkânı olması nedeniyle araştırma verileri Karabağlar ilçesindeki okullardan toplanmıştır. Karabağlar ilçesindeki 24 lisede toplam 14.647 öğrenci kayıtlıdır. Bunlar içinde 10 Anadolu Lisesinde (AL) 6.303, yedi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde (MTAL) 5.587 ve yedi Anadolu İmam Hatip Lisesinde (AİHL) ise 2.757 öğrenci öğrenim görmektedir (Karabağlar MEM, 2019). Araştırmanın yapıldığı okulların seçimi, küme örnekleme yöntemiyle yapılmıştır. İstatistiki açıdan anlamlı bir nicel duruma ulaşmak için 24 okul arasından evreni temsil edebilecek en az 10 okula ulaşılması amaçlanmıştır. Bu okullar içinde kaç tanesinin araştırmaya dâhil edileceğini belirlemek için türlerine göre ilçedeki okul sayılarına bakılmıştır. İlçedeki 10 Anadolu Lisesinden dört, yedi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden üç ve yedi Anadolu İmam Hatip Lisesinden ise üç okula ulaşılması planlanmıştır. Okul türlerine göre sayılar belli olduktan sonra, hangi okullarda çalışma yapılacağını belirlemek için kura çekme yöntemine gidilmiştir. Okul adları bir torbaya atılmış, torbadan kura çekilerek çalışma yapılacak okul listesi oluşturulmuştur. Olasılık oranını eşit tutmak için adı çıkan okullar torbaya tekrar atılarak kura çekimine devam edilmiştir. Buna göre kura ile belirlenen liselerde öğrenim gören tüm sınıf seviyesindeki öğrencilere veri toplama araçları uygulanmıştır. Uygulamadan önce okul yöneticileri ve öğretmenleri ile iletişime geçilmiş, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına ve veli iznine bağlı olduğu söylenmiştir. Bu amaçla öğrencilere Veli Gönüllü Katılım Onam Formu dağıtılmıştır. Bir süre sonrasında okula gelerek sadece veli izni olan öğrencilere veri toplama araçları uygulaması yapılmıştır. Okul listesinde belirtilen Çok Programlı Anadolu Liselerinde (ÇPAL) mesleki ve teknik program uygulayan bölümlerdeki öğrencilere ölçekler uygulanmıştır.

Araştırma katılımcılarına ait demografik özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir. Tablo 1'e göre araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin %50,7'si MTAL'de öğrenim görmekte, %52,4'ü kız, %32,1'i 10. sınıfta, %43,2'sinin annesi, %34,4'ünün babası ilkokul mezunudur. Öğrencilerin günlük internet kullanım sürelerine ilişkin frekans ve yüzde değerlerine bakıldığında öğrencilerin %56,8'i 3 saatten fazla internet kullanırken %14,1'i ise 6 saatten fazla internet kullanmaktadır.

Tablo 1.
Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Grup	n	Oran (%)
Okul Türü	AL (4 okul)	136	27,8
	AİHL (3 okul)	105	21,5
	MTAL (3 okul)	248	50,7
	Toplam	489	100,0
Cins	Kız	256	52,4
	Erkek	233	47,6
	Toplam	489	100,0
Sınıf	9	123	25,2
	10	157	32,1
	11	111	22,7
	12	98	20,0
	Toplam	489	100,0
Anne Öğrenim Durumu	Okula gitmemiş	53	10,9
	İlkokul	211	43,2
	Ortaokul	112	23,0
	Lise	80	16,4
	Lisans ve üstü	32	6,5
Toplam	488	100,0	
Baba Öğrenim Durumu	Okula gitmemiş	26	5,3
	İlkokul	167	34,4
	Ortaokul	141	29,0
	Lise	90	18,5
	Lisans ve üstü	62	12,8
Toplam	486	100,0	
Günlük İnternet Kullanım Süresi	1 saatten az	51	10,4
	1-2 saat arası	62	12,7
	2-3 saat arası	98	20,1
	3-4 saat arası	79	16,2
	4-5 saat arası	77	15,8
	5-6 saat arası	52	10,7
	6 saatten fazla	69	14,1
Toplam	488	100,0	

Veri Toplama Aracı

Araştırmada katılımcıların araştırma problemleri ile ilgili algılarını belirlemek amacıyla üç bölümden oluşan veri toplama aracı uygulanmıştır. Birinci bölümde araştırmacılar tarafından geliştirilen katılımcının sosyodemografik özelliklerini belirlemeye yarayan Kişisel Bilgi Formu bulunmaktadır. Veri toplama aracının ikinci bölümünde “Problemlî İnternet Kullanımı Ölçeği-Ergen”, üçüncü bölümdeyse “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” yer almaktadır.

Kişisel Bilgi Formu. Araştırmacıların oluşturduğu form, öğrencilerin okul türleri, cinsiyetleri, sınıfları, ebeveynlerinin öğrenim durumları ve günlük internet kullanım süreleri hakkında bilgi toplamak üzere geliştirilmiştir. Anketin güvenilirliğini artırmak amacıyla, öğrencilerin daha objektif cevap verebilmeleri için anket formunda kimlik bilgilerine yer verilmemiş ve isimlerini yazmamaları istenmiştir. Ayrıca gönüllü olma durumlarına göre katılımları sağlanmıştır.

Problemlî İnternet Kullanımı Ölçeği-Ergen (PIKÖ-E). Ceyhan, Ceyhan ve Gürçan (2007) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı, kişilerin problemlî internet kullanımı davranışlarını belirlemektir. Ceyhan ve Ceyhan (2009) ergenlerde kullanımı için ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmıştır. Ölçek üç boyuttan (İnternet’in olumsuz sonuçları, Sosyal fayda/sosyal rahatlık, Aşırı kullanım) oluşmaktadır. Ölçekte, maddelere katılım düzeyi ‘tamamen uygun’, ‘oldukça uygun’, ‘biraz uygun’, ‘nadiren uygun’, ‘hiç uygun değil’ olacak şekilde beşli dereceleme kullanılmıştır. Ölçek 27 maddeden oluşmaktadır. Alınan puanın yüksekliği, öğrencilerin internet kullanımlarının ne derecede sağlıksız hâle geldiği, yaşamı olumsuz etkilediği ve bağımlılığa yönelik bir eğilimin göstergesi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Güvenirlik çalışmasında, Ceyhan ve Ceyhan (2009) tarafından ölçeğin iç tutarlık katsayısı (α) 0,93, bu araştırmada ise 0,92 olarak bulunmuştur. PIKÖ-E araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ). Ölçek, ABD’de Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley, (1988) tarafından geliştirilmiş, Türkiye’de Eker, Arkar ve Yıldız (2001) tarafından uyarlaması, geçerliği ve güvenilirliğiyle ilgili çalışmalar yapılmıştır. Ölçek, kendi konusunda kullanımı yaygın bir ölçektir. Madde sayısı 12 olan ölçek, aile, arkadaş ve özel bir insandan alınan sosyal desteğin düzeyini öznel bir

şekilde değerlendirmektedir. Yedili Likert (1=*kesinlikle hayır* - 7=*kesinlikle evet*) tipi bir ölçek olan ÇBASDÖ bu konudaki araştırmalarda yaygın olarak kullanılmıştır. Bu araştırmada ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan iç tutarlık katsayısı (α) 0,85 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen formlar araştırmacılar tarafından gözden geçirilmiş, eksik ve geçersiz veriye sahip olan formlar değerlendirmeye alınmamıştır. Araştırma verilerinin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), LSD testi, varyansların homojen olmadığı durumlardaysa parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Ayrıca ilişki katsayısı için Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı, bağımlı değişkenin yordanmasındaysa Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Enter Metodu kullanılmıştır. Analizlerde varyansların homojenlik testi için Levene İstatistiği kullanılmıştır.

Bulgular

1. Öğrencilerin problemlı internet kullanımları

Öğrencilerin PİKÖ-E boyutlarına ilişkin verdiği yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2.

PİKÖ-E Boyutlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişken	n	\bar{X}	SS
İnternetin Olumsuz Sonuçları	489	2,03	0,91
Aşırı Kullanım	489	3,15	0,91
Sosyal Fayda	489	2,17	0,90
PİKÖ-E Geneli	489	2,45	0,75

Tablo 2’ye göre öğrenciler, “İnternetin olumsuz sonuçları”, “Sosyal fayda” boyutları ve ölçek genelindeki ifadelerin kendileri için *Nadiren uygun* olduğunu belirtmişler, “Aşırı kullanım” boyutundaki maddelere ise *Biraz uygun* düzeyinde katılmışlardır.

2. a) Okul türlerine göre öğrencilerin problemlı internet kullanımı

Öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin okul türüne göre değişimini gösteren analiz sonuçları Tablo 3'tedir:

Tablo 3.

Okul Türüne Göre PİKÖ-E Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Grup	\bar{X}	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
PİKÖ-E	AL	2,45	0,72	G. Arası	4,03	2	2,02	3,66	0,03
	AİHL	2,62	0,71	G. İçi	267,92	486	0,55		
	MTAL	2,39	0,77	Toplam	271,95	488			

Tablo 3'e göre öğrencilerin problemlı internet kullanımında, okul türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan LSD testi sonucu MTAL öğrencilerinin puan ortalaması AİHL öğrencilerinininkinden daha düşük çıkmıştır.

2. b) Cinsiyetlerine göre öğrencilerin problemlı internet kullanımı

Öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeylerinin cinsiyetlerine göre incelenmesini gösteren analiz sonuçları Tablo 4'tedir:

Tablo 4.

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre PİKÖ-E Bağımsız Gruplar t Testi

Değişken	Grup	n	\bar{X}	SS	t	Sd	p
PİKÖ-E	Kız	256	2,43	0,78	-0,60	487	0,55
	Erkek	233	2,47	0,71			

Tablo 4'e göre öğrencilerin problemlı internet kullanımı düzeylerine bakıldığında cinsiyetlerine göre farklılık istatistiksel bakımdan anlamlı değildir ($p > 0,05$).

2. c) Sınıflarına göre öğrencilerin problemlı internet kullanımı

Öğrencilerin sınıflarına göre problemlı internet kullanımının analiz sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5.

Öğrencilerin Sınıflarına Göre PİKÖ-E Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Grup	\bar{X}	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
PİKÖ-E	9	2,48	0,77	G. Arası	1,41	3	0,47	0,84	0,47
	10	2,42	0,73	G. İçi	270,54	485	0,56		
	11	2,39	0,72	Toplam	271,95	488			
	12	2,54	0,77						

Tablo 5'e bakıldığında öğrencilerin sınıflarına göre problemlı internet kullanımlarındaki farklılık, istatistiksel bakımdan anlamlı değildir ($p>0,05$).

2. d) Anne öğrenim durumlarına göre öğrencilerin problemlı internet kullanımı

Öğrencilerin problemlı internet kullanımının anne öğrenim durumlarına göre analiz sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur:

Tablo 6.

Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumlarına Göre PİKÖ-E Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Grup	\bar{X}	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
PİKÖ-E	Okula gitmemiş	2,47	0,83	G. Arası	4,69	4	1,17	2,13	0,08
	İlkokul	2,35	0,69	G. İçi	266,29	483	0,55		
	Ortaokul	2,50	0,79	Toplam	270,98	487			
	Lise	2,60	0,77						
	Lisans ve üstü	2,57	0,64						

Tablo 6'ya bakıldığında öğrencilerin problemleri internet kullanımında, anne öğrenim durumuna göre fark, istatistiksel bakımdan anlamlı değildir ($p>0,05$).

2. e) Baba öğrenim durumlarına göre öğrencilerin problemleri internet kullanımı

Öğrencilerin problemleri internet kullanım düzeylerinin baba öğrenim durumlarına göre değişip değişmediğini gösteren analiz sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir. Katılımcı gruplarından birinin 30'dan daha az sayıda olduğundan hareketle Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 7.

Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumlarına Göre PİKÖ-E Kruskal Wallis Testi

Değişken	Grup	Ort. Sıra	Ki Kare	Sd	p
PİKÖ-E	Okula gitmemiş	218,27	10,66	4	0,03
	İlkokul	221,61			
	Ortaokul	245,28			
	Lise	265,55			
	Lisans ve üstü	276,98			

Tablo 7'ye göre öğrencilerin problemleri internet kullanma düzeyleri baba öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık yaratmıştır ($p<0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan Mann Whitney U testleri sonucunda İlkokul mezunu babaya sahip öğrencilerin ortalama puanları, Lise ile Lisans ve üstü mezunu olan babalara sahip olan öğrencilerden düşüktür.

2. f) Günlük internet kullanım sürelerine göre öğrencilerin problemleri internet kullanımı

İnternetin günlük kullanım sürelerine göre öğrencilerin problemleri internet kullanımlarına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi bulguları Tablo 8'de sunulmuştur. Tablo 8'e göre öğrencilerin günlük internet kullanım süreleri bakımından problemleri internet kullanımında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Farklılığın hangi gruplar arasında bulunduğunu saptamak için yapılan LSD testine göre 3 saatten az internet kullananların ortalama puanları, 3 saatten fazla kullananlara göre daha düşük, 3-

4 saat arası ve 4-5 saat arası internet kullananların ortalama puanları 6 saatten fazla kullananlara göre daha düşük çıkmıştır.

Tablo 8.

Öğrencilerin Günlük İnternet Kullanım Sürelerine Göre PİKÖ-E Tek Yönlü Varyans Analizi

Değişken	Grup	\bar{X}	SS	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
PİKÖ-E	1 saatten az	2,05	0,73	G. Arası	44,60	6	7,43	15,74	0,00
	1-2 saat arası	2,11	0,63	G. İçi	227,11	481	0,47		
	2-3 saat arası	2,21	0,63	Toplam	271,71	487			
	3-4 saat arası	2,49	0,66						
	4-5 saat arası	2,70	0,67						
	5-6 saat arası	2,67	0,66						
	6 saatten fazla	2,93	0,83						
	Toplam	2,45	0,75						

3. Problemlı internet kullanımının, algılanan sosyal destek ve bazı demografik değişkenlerle ilişkisi

Öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeyleri, sosyal destek algıları ve bazı değişkenler arasındaki ilişki Tablo 9’da gösterilmiştir:

Tablo 9.

Problemlı İnternet Kullanımının Algılanan Sosyal Destek (ASD) ve Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkisi

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
PİKÖ-E	-0,22**	-0,15**	0,01	0,10*	0,13**	0,40**
1. ASD-Aile	1,00	0,36**	0,25**	0,10*	0,09*	-0,08*
2. ASD-Arkadaş		1,00	0,27**	0,06	-0,02	-0,00
3. ASD-Diğer			1,00	0,15**	0,07	0,14**
4. Anne Öğrenim Durumu				1,00	0,50**	0,11**
5. Baba Öğrenim Durumu					1,00	0,08*
6. Günlük İnternet Kullanım Süresi						1,00

*p<0,05 **p<0,01

Tablo 9'a göre lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımı ile aileden algılanan sosyal destek ($r=-0,22$) ve arkadaştan algılanan sosyal destek arasında ($r=-0,15$) negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Problemlili internet kullanımının, anne ($r=0,10$) ve baba öğrenim durumu ($r=0,13$) ile pozitif ve anlamlı ilişkisi varken, günlük internet kullanım süresi ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi bulunmuştur ($r=0,40$).

Lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımı davranışlarının yordanmasında sosyal destek algısı ve bazı değişkenlerden oluşan modelin regresyon analizi bulguları Tablo 10'da sunulmuştur:

Tablo 10.

Problemlili İnternet Kullanımının Yordanmasında Sosyal Destek Algısı ve Bazı Demografik Değişkenlere İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişkenler	B	SE	β	ΔR^2	F
Sabit	2,14	0,18		0,21	22,26**
ASD-Aile	-0,08	0,02	-0,17**		
ASD-Arkadaş	-0,04	0,02	-0,10*		
ASD-Diğer	0,00	0,01	0,01		
Anne Öğrenim Durumu	0,03	0,03	0,04		
Baba Öğrenim Durumu	0,06	0,03	0,09		
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0,15	0,02	0,38**		

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Tablo 10'a bakıldığında Algılanan Sosyal Destek, Anne Öğrenim Durumu, Baba Öğrenim Durumu ve Günlük İnternet Kullanım Süresi değişkenlerinden oluşan kombinasyon, problemlili internet kullanımını anlamlı derecede yordamaktadır ($F_{(6,478)}=22,26$ $p=0,00$). Bu değişken kombinasyonu problemlili internet kullanımı varyansının %21'ini açıklamaktadır ($\Delta R^2=0,21$). Cohen'e (1988) göre bu, orta düzeyde bir etki büyüklüğüdür. Modeldeki değişkenlere bakıldığında aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek ve günlük internet kullanımı süresi bu yordamaya anlamlı derecede katkı yapmışlardır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın amacı, Karabağlar ilçesindeki lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleriyle, sosyal destek algısı ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkisini belirlemektir. Bu amaçla, veri toplamak için Kişisel Bilgi Formu, Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği-Ergen ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın verileri, Karabağlar ilçesindeki dört Anadolu Lisesi, üç Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ile üç Anadolu İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören, araştırmaya gönüllü katılan öğrencilerden elde edilmiştir. Analizlerde ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

Araştırma sonucuna göre öğrencilerin problemlı internet kullanımları orta düzeydedir. Bu bulguya benzer şekilde Türkoğlu da (2013) araştırmasında internet kullanımını orta düzeyde bulmuştur. Buradan öğrencilerin internet kullanım alışkanlıklarının problemlı bir kullanım düzeyine dönüşmediği, ama riskli durumda olduğu anlaşılmaktadır. Bu risk, boyutlara ilişkin bulgulara bakıldığında daha net görülmektedir. Problemlı internet kullanımını boyutlarında aşırı kullanımla ilgili problemin varlığı söylenebilir. Buna göre öğrenciler interneti aşırı kullanmakla birlikte problemlı kullanım konusunda riskli durumdadırlar.

Okul türlerine bakıldığında; AİHL öğrencilerinin MTAL öğrencilerinden daha fazla problemlı internet kullandığı görülmektedir. Meral ve Bahar'ın (2016) araştırmasında da yine İHL öğrencilerinin puanlarının AL öğrencilerinden daha yüksek olduğu çıkmıştır. Yine Taş, Eker ve Anlı'nın (2014) araştırmasında İmam Hatip Lisesindeki öğrencilerin Sağlık Meslek Lisesindeki öğrencilere göre internet bağımlılığının daha fazla olduğu bulunmuştur. Bundan farklı olarak Duman'ın (2016) araştırmasındaysa İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile diğer lise öğrencileri arasında problemlı internet kullanımını açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Gürcan'ın (2010) araştırmasına göreyse Genel Lise ve Meslek Lisesindeki öğrencilerin problemlı internet kullanımını düzeyleri, AL ve İmam Hatip Lisesindeki öğrencilerden anlamlı derecede yüksektir. Ünver ve Koç'a (2017) göre bu farklılıkların ortaya çıkmasında müfredat, öğretim yöntemleri, öğrenci-veli profilleri, internete erişim olanağı, internetin kullanım süresi, ebeveynlerin kontrolü ile önleyici eğitimlerin uygulanması gibi değişkenlerin etkisinin olabileceği düşünülmelidir. Ankaralı'nın (2019) AİHL öğrencileriyle yaptığı araştırmasında ve Çiçek (2019), Esen ve Siyez'in (2011)

araştırmalarında da akademik başarısı daha düşük öğrencilerde internet kullanımı problemlili hâle gelmektedir. Buradan hareketle; akademik başarı durumunun, elde edilen sonuçta etkisinin olabileceği söylenebilir.

Bu araştırmada öğrencilerin problemlili internet kullanımlarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamasına karşın, ilgili araştırmalarda cinsiyetin önemli bir ayırt edici unsur olduğu görülmektedir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere nazaran daha fazla problemlili internet kullanma eğilimindedirler (Bayhan, 2011; Çağır, 2010; Çakır-Balta ve Horzum, 2008; Döner, 2011; Esen, 2010; Gençer, 2011; Gürcan, 2010; İnan, 2010; Şahan ve Eraslan Çapan, 2017; Tahiroğlu vd., 2008; Tutgun, 2009; Türkoğlu, 2013; Zorbaz ve Tuzgöl Dost, 2014). Bununla birlikte, fark bulunmadığını gösteren araştırmalar da (Ceyhan, 2011; Doğan, Işıklar ve Eroğlu, 2010; Kim vd., 2006) mevcuttur. Günümüzde internet kullanımının amacı çeşitlenmiş ve internetin sağladığı olanaklar artmıştır. İnternet hem erkek hem de kadın için iletişimde, eğlencede ve bilgiye ulaşmada önemli bir kaynak hâline dönüşmekte ve birbirine yakın etki göstermektedir (Ceyhan, 2011).

Öğrencilerin sınıflarına göre problemlili internet kullanımlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Gürcan'ın (2010) araştırmasında da sınıf değişkeni, ergenlerin problemlili internet kullanımlarını anlamlı şekilde farklılaştırmamıştır. Bunun yanında alan yazında sınıf düzeyinde farklılık bulunan araştırmalar da mevcuttur (Türkoğlu, 2013; Yılmaz, Şahin, Haseski ve Erol, 2014). Burada farklılık bulunmamasının nedeni olarak internet erişiminin yaygınlaşması ve öğrencilerin internete erişimde benzer tutumlar göstermeleri söylenebilir.

Öğrencilerin problemlili internet kullanımları, annelerinin öğrenim durumuna göre bir farklılık yaratmamıştır. Bu bulgu Kayri, Tanhan ve Tanrıverdi'nin (2014) yaptıkları araştırmada da saptanmıştır. Araştırmanın bir başka sonucunda, öğrencilerin problemlili internet kullanımında baba öğrenim durumlarına göre farklılık bulunmuştur. Buna göre lise ve üstü öğrenim mezunu babaları olan öğrencilerin, ilkökul mezunu babaları olanlara göre problemlili internet kullanımları daha yüksektir. Benzer şekilde Kayri, Tanhan ve Tanrıverdi'nin (2014) yaptıkları araştırmada da buna paralel bulgulara ulaşılmıştır. Buradan hareketle babanın öğrenim durumu yükseldikçe öğrencilerin problemlili internet kullanım düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Çiftçi ve Çağlar'ın (2014) yaptığı araştırma sonucuna göre baba eğitim düzeyi öğrencinin başarısını

etkilemektedir. Ailelerin ekonomik yönden durumu, çocukları için oluşturacakları eğitim ortamının özelliklerini doğrudan etkilemektedir (Önür, 2013). Babanın öğrenim durumunun, ailenin geçim düzeyini daha fazla etkilediği, bu yüzden daha yüksek öğrenime sahip olan babaların, ailelerine internet kullanma konusunda daha fazla imkân yaratabildikleri, teknolojiye daha fazla önem verdikleri, gelişmelere daha iyi uyum sağladıkları, bundan dolayı çocukların internet erişiminde kolaylıklar sağlandığı ve bunun da problemlı internet kullanımını artırdığı söylenebilir.

Öğrencilerin problemlı internet kullanımı ile aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek arasında negatif, anne/baba öğrenim durumu ve günlük internet kullanım süresi ile pozitif bir ilişki bulunmuştur. Buna göre aile ve arkadaştan alınan sosyal destek arttıkça öğrencilerin problemlı internet kullanım düzeyleri düşmektedir. Bu bulguya paralel olarak Kayri, Tanhan ve Tanrıverdi'nin (2014) yaptıkları araştırmada da algılanan sosyal destek azaldıkça internet bağımlılığı artmaktadır. Yine Esen Kıran (2009) ve Esen'in (2010) yaptığı araştırmada da lise öğrencilerinin aileden algıladıkları sosyal destekle internet bağımlılığı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Taçyıldız'ın (2010) araştırmasındaysa ailenin yanında arkadaştan algılanan sosyal destek internet bağımlılığı yordanmaktadır. Bundan farklı olarak Ceyhan'ın (2011) araştırmasında, internet kullanım süresi önemliyen sosyal destek algısı önemli bir yordayıcı değildir. Problemlı internet kullanımı ve algılanan sosyal destek karşılıklı olarak ilişki içindedirler (Kayri, Tanhan, ve Tanrıverdi, 2014).

Yapılan araştırmalarda problemlı internet kullanımının yordayıcıları olarak; internet kullanım süresi, sınıf düzeyi ve okul türü görülmüştür (Ceyhan, 2011). Bu araştırmadaysa sosyal destek algısı ve günlük internet kullanım süresi anlamlı yordayıcılardır. Bu sonuca göre, sosyal destek algısı ve günlük internet kullanım süresine bakarak öğrencilerin problemlı internet kullanımları hakkında fikir öne sürülebilir. Bununla beraber öğrencilerin aile ve arkadaştan aldıkları sosyal desteğin artması, problemlı internet kullanımlarını azalmaktadır. Bayraktutan'a (2005) göre gerçekte sosyal desteği yetersiz bireyler için internet, işlevsel olarak sosyal destek yerine geçmektedir. Bireyin aile ilişkileri iyi değilse, arkadaşları azsa, akrabalarıyla içten bir ilişki yoksa internet kullanımını olumsuz etkilenmektedir (Bayraktutan, 2005). Araştırmadan elde edilen bir başka sonuca göre, öğrencilerin internet başında geçirdikleri zamanın artması, problemlı internet kullanımlarını da artırmaktadır.

Bulgulara göre öğrencilerin %56,8'i üç saatten fazla internet kullanırken %14,1'iyse altı saatten fazla internet kullanmaktadır. Yine bulgulara göre problemlı internet kullanımı için öne çıkan günlük internet kullanım süresi 3 saattir. Buna göre 3 saatten fazla internet kullanan öğrencilerin problemlı internet kullanımlarının arttığı söylenebilir. Günlü ve Ceyhan (2017), Türkoğlu (2013) internet kullanımını süreleri arttıkça problemlı internet kullanımının, Yılmaz, Şahin, Haseski ve Erol (2014) ise internet bağımlılığının arttığını bulmuştur. Öğrenci internette belirli bir sürenin üstüne çıktığında risklere daha açık hâle gelmektedir. İnternet kullanımının optimum süresi bu araştırmaya göre günde üç saat olarak değerlendirilebilir.

Araştırma, lise öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarını ve bunun kestiriminde önemli olan değişkenleri ortaya çıkarması bakımından önemli bulgular taşımaktadır. Bununla beraber araştırma bazı sınırlılıklar da barındırmaktadır. Bu araştırma İzmir ilinin Karabağlar ilçesinde örnekleme dâhil olan ve gönüllü katılan öğrencilerle yapıldığından daha farklı ilçelerden daha çok sayıda katılımıla yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu araştırmada ele alınan demografik değişkenler çeşitlendirilebilir. Ayrıca başka ölçekler kullanılarak yordama gücü artırılabilir.

Araştırma, internet kullanımının problemlı düzeye gelmemesi için ergenlere sosyal desteğin artırılması ve günlük internet kullanım sürelerinin makul bir seviyede tutulması gerektiğini ortaya koymuştur. Bunun için ergenlerin yanında, onlara sosyal destek sağlayacak unsurların da bilgilendirilmesi ve işe koşulması için çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu çalışmaların çeşitli yöntemlerle ve belli aralıklarla yapılması bu konudaki riski en aza indirecektir.

Kaynakça

- Altundağ, Y. (2016). Lise öğrencilerinde sanal zorbalık ve problemlı internet kullanımı ilişkisi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 27-43.
- Ankaralı, H. (2019). Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinde internet ve sosyal medya bağımlılık düzeyi, başarı ile ilişkisi ve bağımlılık üzerine etkili faktörler. *Kalemname*, 4(8), 301-331.
- Arslan Cansever, B. (2010). *Ergenlerin toplumsallaşmasında internet kullanımının aile ve okul bağlamında yarattığı sorunlar*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Aydın, Y. (2011). *Liselerde bilgisayar ve internet kullanımının eğitim ve öğretimdeki olumsuz etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayhan, V. (2011). Lise öğrencilerinde internet kullanma alışkanlığı ve internet bağımlılığı (Malatya uygulaması), Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, 2 - 4 Şubat 2011 İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Bayraktutan, F. (2005). *Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bozkurt H., Şahin S. ve Zoroğlu S. (2016). İnternet bağımlılığı: Güncel bir gözden geçirme. *Journal of Contemporary Medicine*, 6(3), 235-247. DOI: 10.16899/ctd.66303
- Canan F, Ataoğlu A, Nichols L. A., Üstünel T. Y. ve Öztürk O. (2010). Evaluation of psychometric properties of the internet addiction scale in a sample of Turkish high school students. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*. 13, 317-320.
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic Internet use. *Journal of communication*, 55(4), 721-736.
- Ceyhan, A. A. (2011). Ergenlerin problemlı internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 85-94.

- Ceyhan, A. A. ve Ceyhan, E. (2009) Ergenlerde problemlili internet kullanım ölçeği (PİKÖ-E) geliştirme çalışmaları. X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi sözlü bildiri, Adana.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A. ve Gürcan, A. (2007). The validity and reliability of the problematic internet sacaleuse. *Educational Sciences: Theory & Practise*, 7, 387-416.
- Chen, S. Y. ve Tzeng, J. Y. (2010). College female and male heavy internet users' profiles of practices and their academic grades and psychosocial adjustment. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, 13(3), 257-262. DOI:10.1089/cyber.2009.0023
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300-314.
- Çağır, G. (2010). *Lise ve üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeyleri ile algılanan esenlik halleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Çakır-Balta, Ö., Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205.
- Çam, H. H. ve Nur, N. (2015). Adölesanlarda internet bağımlılığı prevalansı ile psikopatolojik semptomlar ve obezite arasındaki ilişkinin incelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(3), 181-188. DOI: 10.5455/pmb.20141016033204
- Çiçek, S. (2019). *Ortaöğretim öğrencilerinin problemlili internet kullanımlarının ve siber zorbalık davranışlarının denetim odağı ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çiftçi, C., ve Çağlar, Ç. (2014). Ailelerin sosyo-ekonomik özelliklerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi: Fakirlik kader midir? *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 155-175. DOI: 10.14687/ijhs.v11i2.2914

- Demirer, V., Çintaş Yıldız, D. ve Sünbül, A. M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar ve internet kullanımları ile kitap okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki: Konya ili örneği. *İlköğretim Online*, 10(3), 1028-1036.
- Doğan, H., Işıklar, A. ve Eroğlu, S. (2010). Ergenlerin problemlı internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(18), 106-124. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunikkefd/issue/2769/37048>
- Döner, C. (2011). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Duman, S. (2016). *Ergenlerin problemlı internet kullanımı ile akademik başarı ve ertelemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Durak Batıgün, A. ve Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 213-219.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Esen, E. (2010). *Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Esen, E., ve Siyez, D. M. (2011). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psikososyal değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 127-138.
- Esen Kıran, B. (2009). Çeşitli değişkenlere göre ergenlerde internet bağımlılığının yordanması. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 1331-1340.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.

- Gençer, S. L., (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarının internet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Gökler, I. (2007). Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Destek Değerlendirme Ölçeği Türkçe formunun uyarlama çalışması: Faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(2), 90-99.
- Günel, A., Turhal, Ç. Ü., ve İmal, N. (2011). İlköğretim öğrencileri arasında internet kullanımının incelenmesine yönelik anket çalışması. *4. Ağ ve Bilgi Güvenliği Sempozyumu*, Ankara.
- Günlü A. (2016). *Ergenlerde internet ve problemlili internet kullanım davranışının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Günlü, A. ve Ceyhan, A. A. (2017). Ergenlerde internet ve problemlili internet kullanım davranışının incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4, 75–117. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2017.4.1.0016>
- Gürcan, N. (2010). *Ergenlerin problemlili internet kullanımları ile uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- İnan, A., (2010). *İlköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kapkıran, Ş. ve Özgüngör, S. (2009). Ergenlerin sosyal destek düzeylerinin akademik başarı ve güdülenme düzeyi ile ilişkileri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 16 (1), 21-30.
- Karabağlar MEM (2019). İzmir Karabağlar İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü.
- Kaşıkçı, D. N., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E. ve Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların internet alışkanlıkları ve güvenli internet kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 230-243.

- Kayrı, M., Tanhan, F. ve Tanrıverdi, S., (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1, 1-27.
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M-Y., Yeun, E-J., Choi, S-Y., Seo, J-S. ve Nam, B-W. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43, 185–192.
- Meral, D. ve Bahar, H. H. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinde problemlı internet kullanımının yalnızlık ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1117-1134. DOI: 10.17556/jef.58322
- Önür, H. (2013). Gelir düzeyinin eğitim imkânlarından yararlanma düzeyine etkisi: Süleyman Demirel Fen Lisesi ve Atatürk Lisesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(18), 259-277.
- Şahan, M. ve Eraslan Çapan, B. (2017). Ergenlerin problemlı internet kullanımında kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve sosyal kaygının rolü. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 887-913.
- Taçyıldız, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tahiroğlu A. Y., Çelik G. G., Fettahoğlu, Ç., Yıldırım, V., Toros, F., Avcı, A., Özatalay, E. ve Uzel, M. (2010). Psikiyatrik bozukluğu olan ve olmayan ergenlerde problemlı internet kullanımı. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 47, 241-246.
- Tarı Cömert, I. ve Kayıran, S. M. (2010). Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. *Çocuk Dergisi*, 10(4), 166-170. DOI:10.5222/j.child.2010.166
- Taş, İ., Eker, H. ve Anlı, G. (2014). Orta öğretim öğrencilerinin internet ve oyun bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(2), 37-57.
- Tutgun, A. (2009). *Öğretmen adaylarının problemlı internet kullanımlarının*

- incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- TÜİK (2020). Türkiye İstatistik Kurumu, “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2020” [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-202033679#:~:text=%C4%B0internet%20kullanan%20bireylerin%20oran%C4%B1%20%79,%73%2C3%20oldu%C4%9Fu%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-202033679#:~:text=%C4%B0internet%20kullanan%20bireylerin%20oran%C4%B1%20%79,%73%2C3%20oldu%C4%9Fu%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC). (Son erişim tarihi: 19/01/2020)
- Türkoğlu, S. (2013). *Ergenlerin problemlili internet kullanımları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünver, H. ve Koç, Z. (2017). Siber zorbalık ile problemlili internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 117-140.
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseski, H. İ. ve Erol, O. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 4(1), 133-144.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. ve Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of performans support. *Journal of Personality Assesment*, 2(1), 30-41.
- Zorbaz, O. ve Tuzgöl Dost, M. (2014). Lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımının cinsiyet, sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 29(1), 298-310.

Summary

Information and communication technologies have witnessed rapid developments in today's world. These developments gradually increase their impact on human life. One of the most important indicators of the prevalence of information and communication technologies is internet use. Since internet use is much more common, especially among adolescents, it can be seen that adolescents and children are at higher risk. The time spent on the Internet increases the rate of being affected by negative situations. Problematic internet use is a multidimensional problem area with cognitive and affective aspects, which causes some problems in the academic, professional and social life of the individual due to excessive and uncontrolled internet use. According to researches, adolescents spend at least 1 to 3 hours daily on the internet.

It is stated that perceived social support has positive contributions to various personal characteristics of children and adolescents. Many studies conclude that social support has a positive effect on physical health as well as its protective and healing effects on individuals' mental health. On the other hand, problematic internet use and perceived social support are negatively correlated.

Problematic internet use emerges as one of the most important problems of the new age. Problematic internet use directly and indirectly affects the psychological health of children and adolescents. In this context, it is important to reveal the problematic internet use of adolescents and to know their interactions with people and / or groups around them at macro and micro levels. From this point of view, knowing the problematic internet use levels of adolescents and their relationship with their perceived social support will provide data for developing their skills to cope with the problems they encounter.

The aim of this study is to determine the relationship between high school students' problematic internet use levels and their perceptions of social support and some demographic variables. For this purpose, Problematic Internet Use Scale-Adolescent (PIUS-A), Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) and Personal Information Form were used to collect data. In this research, the data were collected from students who voluntarily participated to the research from four Anatolian High Schools, three Vocational and Technical Anatolian High Schools, and three

Anatolian Imam Hatip High Schools in Karabağlar district.

In this study, one of the quantitative research approaches (i.e., correlational model) was used to determine the relationship between adolescents' problematic internet use and social support perceptions. In the study, it was investigated whether the problematic internet use levels of high school students differ according to school type, gender, class, education status of mother and father and daily internet use time.

According to the results of this research, problematic internet use of the students is at medium level. It is understood that students' internet use habits do not turn into problematic use behavior, but they are in a risky situation. This risk is seen more clearly when the findings regarding the dimensions are examined. Considering the dimensions of problematic internet use, it can be said that the dimension of excessive use is higher than the others.

Considering the types of schools, it can be said that Anatolian Imam Hatip High School students have higher levels of problematic internet use than their peers from Vocational and Technical Anatolian High Schools. There was no significant difference in problematic internet use of students according to their gender and classes. Problematic internet use of students did not make a difference according to mother's education level. However, a difference was found in problematic internet use according to the education status of the students' fathers. According to this, problematic internet use of students with fathers who are high school and higher education graduates is higher than students with fathers who are primary school graduates. Based on this, it can be said that as the education level of the father increases, the problematic internet use levels of the students also increase.

According to this results of the research, 56.8 percent of the students spend more than three hours a day on the internet. More than three quarters of students use the internet for more than two hours a day, while approximately one in seven children use the internet for more than six hours a day. According to this, it can be said that the problematic internet use levels of the students who use the internet for more than three hours increase.

A negative relationship was found between problematic internet use of students and perceived social support from family and friends, and a positive correlation was

found with parents' educational status and the time of daily internet use. Accordingly, the problematic internet use levels of students who perceived to have social support from family and friends decrease. Problematic internet use and perceived social support were found to be negatively correlated, meaning that as social support decreases, internet addiction increases.

This research has important findings in terms of revealing the problematic internet use of high school students and the variables that are important predictors. However, this research has some limitations. This research could have been conducted with more participants from different districts because it was conducted only in Karabağlar district of İzmir province with students who volunteered to participate. The demographic variables discussed in this study can be diversified. In addition, the predictive power can be increased by using other scales.

This research revealed that social support given to adolescents should be increased and the time of daily internet use can be kept at a reasonable level so that internet use does not become problematic. For this, adolescents and other stakeholders who would provide social support to adolescents should be informed and activated. These studies should be carried out by various methods and at regular intervals. The results obtained can be used to raise awareness of the society on this issue and to take necessary precautions, so that the risks of problematic internet use can be reduced.